

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
przedstawiona w dniu 5 października 2016 r.¹

Sprawa C-430/15

**Secretary of State for Work and Pensions
przeciwko**

Pani Tolley (zmarła, w której imieniu działa osobisty przedstawiciel)

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa)]

Odesłanie prejudycjalne — Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących — Zasiłek na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności (składnik z tytułu niesamodzielności) — Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 — Artykuł 1 lit. a) — Pojęcie „pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek” — Artykuł 4 ust. 1 lit. a) — Świadczenie pieniężne w razie choroby — Artykuł 13 ust. 2 lit. f) — Prawo właściwe — Artykuł 22 ust. 1 lit. b) i ust. 2 — Możliwość przeniesienia świadczenia — Brak uprzedniej zgody

I – Wprowadzenie

1. Pani Tolley, obywatelka brytyjska, mieszkając w Zjednoczonym Królestwie, rozpoczęła pobieranie składnika z tytułu niesamodzielności *disability living allowance* (zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności, zwanego dalej „DLA”). Możliwość korzystania z tego świadczenia została jej przyznana na czas nieokreślony. Pięć lat po przeniesieniu miejsca zamieszkania zainteresowanej do Hiszpanii władze Zjednoczonego Królestwa odmówiły jej prawa do dalszego pobierania omawianego świadczenia ze skutkiem od chwili tego przeniesienia z tego powodu, że nie został spełniony warunek zamieszkania przewidziany w tym względzie w prawie krajowym. Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) zwraca się zasadniczo do Trybunału z pytaniem, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie takiemu warunkowi zamieszkania.

¹ — Język oryginału: francuski.

II – Ramy prawne

A – Prawo Unii

2. Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71² zostało zastąpione rozporządzeniem (WE) nr 883/2004³, które stosuje się od dnia 1 maja 2010 r. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę czas, w którym wystąpiły okoliczności faktyczne sporu w postępowaniu głównym⁴, spór ten podlega on nadal rozporządzeniu nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i uaktualnionym rozporządzeniem (WE) nr 118/97⁵, zmienionemu rozporządzeniem (WE) nr 1386/2001⁶ (zwanemu dalej „rozporządzeniem nr 1408/71”).

3. Artykuł 1 rozporządzenia nr 1408/71 przewiduje:

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

- a) określenia »pracownik najemny« i »osoba prowadząca działalność na własny rachunek« oznaczają odpowiednio każdą osobę:
 - (i) osoba ubezpieczona w ramach ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego kontynuowanego w odniesieniu do jednego lub więcej ryzyk w ramach działów systemu zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych lub osób prowadzących działalność na własny rachunek lub w ramach specjalnego systemu dla urzędników służby cywilnej;
 - (ii) która jest ubezpieczona obowiązkowo na wypadek jednego lub kilku ryzyk, odpowiadających działom systemu zabezpieczenia społecznego, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, w ramach systemu zabezpieczenia społecznego stosowanego do wszystkich mieszkańców albo do ogółu ludności czynnej zawodowo, jeżeli ta osoba:
 - może być określona jako pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek ze względu na sposób zarządzania albo finansowania tego systemu, lub
 - nie spełniając tych kryteriów, jest ubezpieczona z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego kontynuowanego na wypadek innych ryzyk, określonych w załączniku I, w ramach systemu ustanowionego na rzecz pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek lub w ramach systemu określonego w iii) lub, w przypadku braku takiego systemu w danym państwie członkowskim, jeżeli osoba ta spełnia kryteria definicji podanej w załączniku I;

[...]

o) określenie »instytucja właściwa« oznacza:

- (i) instytucję, w której zainteresowany jest ubezpieczony w chwili składania wniosku o świadczenie;

2 — Rozporządzenie Rady z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. 1971, L 149, s. 2 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 1, s. 35).

3 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 72).

4 — Spór w postępowaniu głównym odnosi się do praw p. Tolley od dnia 6 listopada 2002 r. (zob. pkt 20 niniejszej opinii). Spór ten jest więc regulowany rozporządzeniem nr 1408/71 w brzmieniu wówczas obowiązującym.

5 — Rozporządzenie Rady z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 3).

6 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 czerwca 2001 r. (Dz.U. 2001, L 187, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 4, s. 129).

lub

- (ii) instytucję, od której zainteresowany ma prawo uzyskać świadczenia lub miałby prawo do uzyskania świadczeń, gdyby on sam lub członkowie jego rodziny zamieszkiwali terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się ta instytucja;

[...]

- q) określenie »państwo właściwe« oznacza państwo członkowskie, na którego terytorium znajduje się instytucja właściwa;

[...]”.

4. W art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 przewidziano, że „[n]iniejsze rozporządzenie stosuje się do pracowników najemnych lub do osób prowadzących działalność na własny rachunek, lub do studentów, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich i są obywatelami jednego z państw członkowskich lub są bezpaństwowcami lub uchodźcami, zamieszkałymi na terytorium jednego z państw członkowskich, jak i do członków ich rodzin i do osób pozostałych przy życiu”.

5. Artykuł 4 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działań zabezpieczenia społecznego, które dotyczą:

- a) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa;
- b) świadczeń z tytułu inwalidztwa [...];
- c) emerytur;

[...]”.

6. Artykuł 10 tego samego rozporządzenia, zatytułowany „Uchylenie klauzul zamieszkania – Wpływ ubezpieczenia obowiązkowego na zwrot składek”, przewiduje w swoim ust. 1, że „[o] ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, świadczenia pieniężne z tytułu inwalidztwa, starości lub dla osób pozostałych przy życiu, renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej oraz świadczenia z tytułu śmierci uzyskane na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku państw członkowskich nie ulegają zmniejszeniu, zmianie, zawieszeniu, zniesieniu ani przepadkowi z tego tylko powodu, że uprawniony zamieszkuje terytorium innego państwa członkowskiego niż to, w którym znajduje się instytucja zobowiązana do wypłaty świadczeń [...]”.

7. Zgodnie z art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 „[z] zastrzeżeniem art. 14c i 14f osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Ustawodawstwo określa się zgodnie z przepisami niniejszego tytułu”.

8. W art. 13 ust. 2 lit. a) tego rozporządzenia przewidziano, że z zastrzeżeniem przepisów art. 14–17 omawianego rozporządzenia „pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa [...]”.

9. W art. 13 ust. 2 lit. f) omawianego rozporządzenia przewidziano, że „osoba, która przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego, a nie podlega ustawodawstwu innego państwa członkowskiego zgodnie z jedną z zasad ustanowionych w akapitach poprzednich lub zgodnie z jednym z wyjątków lub przepisów szczególnych, określonych w art. 14–17, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium zamieszkuje, wyłącznie zgodnie przepisami tego ustawodawstwa”.

10. Artykuł 19 ust. 1 tego samego rozporządzenia, zawarty w sekcji 2, zatytułowanej „Pracownicy najemni i osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz członkowie ich rodzin”, rozdziału 1, dotyczącego choroby i macierzyństwa, tytułu III, zatytułowanego „Przepisy szczególne dotyczące różnych grup świadczeń”, stanowi:

„Pracownikowi najemnemu lub osobie prowadzącej działalność na własny rachunek, która zamieszkuje na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo właściwe i która spełnia warunki przewidziane przez ustawodawstwo państwa właściwego do nabycia prawa do świadczeń, z uwzględnieniem w danym przypadku przepisów art. 18, przysługują w państwie zamieszkania:

[...]

b) świadczenia pieniężne wypłacane przez instytucję właściwą, zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez nią [...]”.

11. Artykuł 22 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, zawarty w tej samej sekcji, ma następujące brzmienie:

„Pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek, którzy spełniają warunki wymagane przez ustawodawstwo państwa właściwego w celu uzyskania prawa do świadczeń, z uwzględnieniem, w odpowiednim przypadku, przepisów art. 18 oraz:

[...]

b) która, po uzyskaniu prawa do świadczeń udzielanych na rachunek instytucji właściwej, uzyskała zgodę tej instytucji na powrót na terytorium państwa członkowskiego, gdzie zamieszkuje, lub na przeniesienie swojego miejsca zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego

[...]

ma prawo:

[...]

(ii) do świadczeń pieniężnych wypłacanych przez instytucję właściwą zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem [...]”.

12. Zgodnie z załącznikiem I (zatytułowanym „Zakres podmiotowy rozporządzenia”), pkt I, pozycja „Zjednoczone Królestwo”, do tego rozporządzenia, „[k]ażdego pracownika najemnego (employed earner) lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek (self-employed earner) w rozumieniu ustawodawstwa Wielkiej Brytanii lub ustawodawstwa Irlandii Północnej uważa się odpowiednio za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek, w rozumieniu art. 1 lit. a) ppkt (ii) rozporządzenia. Każdą osobę, w odniesieniu do której są wymagalne składki jak od pracownika najemnego (employed person) lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek (self-employed person) zgodnie z ustawodawstwem Gibraltaru, uważa się odpowiednio za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek, w rozumieniu art. 1 lit. a) ppkt (ii) rozporządzenia”.

13. Zgodnie z załącznikiem VI (zatytułowanym „Szczególne warunki stosowania ustawodawstw niektórych państw członkowskich”), pozycja „Zjednoczone Królestwo”, pkt 19, do omawianego rozporządzenia:

„Z zastrzeżeniem wszelkich konwencji zawartych z poszczególnymi państwami członkowskimi, do celów art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia i art. 10b rozporządzenia wykonawczego, ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestaje być stosowane pod koniec ostatniego z kolejnych trzech dni w odniesieniu do każdej osoby uprzednio podlegającej ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa jako pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek:

a) w dniu, w którym miejsce zamieszkania zostaje przeniesione do innego państwa członkowskiego określonego w art. 13 ust. 2 lit. f);

[...]

c) w ostatnim dniu każdego okresu otrzymywania świadczeń w razie choroby lub macierzyństwa (łącznie ze świadczeniami rzeczowymi, w zakresie których Zjednoczone Królestwo jest państwem właściwym) lub zasiłku dla bezrobotnych, który:

(i) rozpoczął się przed dniem przeniesienia miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego [...].”

14. Załącznik VI, pozycja „Zjednoczone Królestwo”, pkt 20, do tego samego rozporządzenia stanowi:

„Fakt, że osoba została objęta ustawodawstwem innego państwa członkowskiego zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia, art. 10b rozporządzenia wykonawczego i pkt 19 powyżej nie stanowią przeszkody dla:

a) stosowania do tej osoby przez Zjednoczone Królestwo, jako państwo właściwe, przepisów tytułu III rozdział 1 i rozdział 2 sekcja 1 lub art. 40 ust. 2 rozporządzenia, odnoszących się do pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek, jeżeli osoba ta zachowała status pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do tych celów i była ostatnio ubezpieczona zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa;

[...]”.

B – Prawo Zjednoczonego Królestwa

15. Z postanowienia odsyłającego wynika, że DLA jest świadczeniem o charakterze nieskładkowym, obejmującym składnik z tytułu „niesamodzielnosci” i składnik z tytułu „przemieszczania się”. Przyznanie tego świadczenia nie jest uzależnione od kryterium posiadanych środków i nie zmierza do zrehabilitowania ewentualnego braku dochodów świadczeniobiorców. Jego celem jest pokrycie dodatkowych kosztów związanych z potrzebą określonego rodzaju opieki, względnie całkowitym lub istotnym upośledzeniem zdolności chodzenia świadczeniobiorców.

16. Zgodnie z art. 71 ust. 6 Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (ustawy o składkach i świadczeniach społecznych z 1992 r.), „[u]prawienie do [DLA] nie przysługuje, jeżeli dana osoba nie spełnia warunków dotyczących zamieszkania i obecności w Wielkiej Brytanii”. Warunki te uściślone zostały w szczególności w art. 2 ust. 1 lit. a) Social Security (Disability Living Allowance) Regulations 1991 (rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia społecznego dotyczące zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności z 1991 r.).

III – Spór w postępowaniu głównym, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

17. Pani Tolley, obywatelka brytyjska urodzona w dniu 17 kwietnia 1952 r., uiszczała składki na zabezpieczenie społeczne w Zjednoczonym Królestwie w latach 1967–1984. Następnie uznano jej składki do roku 1993–1994. Gdyby wypełniła wymogi w zakresie składek w chwili osiągnięcia określonego prawem wieku emerytalnego, mogłaby uzyskać uprawnienie do emerytury na mocy ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa. Zmarła jednak w dniu 10 maja 2011 r., przed osiągnięciem tego wieku.

18. Począwszy od dnia 26 lipca 1993 r., zainteresowanej przyznano składnik DLA z tytułu niesamodzielności na czas nieokreślony z uwagi na fakt, że nie była w stanie przygotowywać dla siebie posiłków.

19. W dniu 5 listopada 2002 r. przeniosła wraz z mężem swoje miejsce zamieszkania do Hiszpanii. P. Tolley nie wykonywała tam żadnej działalności zawodowej.

20. W roku 2007 Secretary of State for Work and Pensions (minister pracy i emerytur, Zjednoczone Królestwo, zwany dalej „ministrem”) wydał decyzję, na mocy której począwszy od dnia 6 listopada 2002 r. nie była ona uprawniona do tego zasiłku, ponieważ nie spełniała warunku zamieszkania przewidzianego w tym względzie w ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa.

21. P. Tolley wniosła skargę przeciwko tej decyzji do First-tier Tribunal (niższego trybunału, Zjednoczone Królestwo). Sąd ten uwzględnił tę skargę uznając, że była ona uprawniona na mocy art. 10 rozporządzenia nr 1408/71 do dalszego pobierania omawianego zasiłku po przeniesieniu miejsca zamieszkania do Hiszpanii.

22. Minister wniósł apelację od tego wyroku do Upper Tribunal (wyższego trybunału, Zjednoczone Królestwo). Sąd ten uznał na wstępie, że skoro zainteresowana była ubezpieczona na wypadek starości ze względu na składki na zabezpieczenie społeczne, które płaciła w przeszłości, była ona „pracownikiem najemnym” w rozumieniu art. 1 lit. a) omawianego rozporządzenia. Sąd ten potwierdził następnie prawo p. Tolley do pobierania składnika DLA z tytułu niesamodzielności. Oparł on jednak ten wniosek nie na art. 10 rozporządzenia nr 1408/71, ale – po uznaniu tego zasiłku za świadczenie w razie choroby – na art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia.

23. Court of Appeal (England & Wales) [sąd apelacyjny (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo], uważając, że jest związany precedensem w postaci jego własnego orzeczenia w sprawie *The Commissioners for her Majesty's Revenue and Customs v Ruas*⁷, oddalił apelację, którą minister wniósł od wyroku Upper Tribunal (wyższego trybunału). Minister wniósł zatem środek odwoławczy do Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa).

24. W tej sytuacji Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy składnik z tytułu niesamodzielności [DLA] w Zjednoczonym Królestwie został poprawnie sklasyfikowany dla celów rozporządzenia nr 1408/71 jako świadczenie z tytułu [inwalidztwa] niepełnosprawności, nie zaś świadczenie pieniężne w razie choroby?
- 2) a) Czy osoba, której prawo do [DLA] ustaje na podstawie prawa krajowego Zjednoczonego Królestwa z uwagi na przeniesienie się do innego państwa członkowskiego i która zakończyła wszelką działalność zawodową przed tym przeniesieniem, jednakże pozostaje ubezpieczona na

7 — [2010] EWCA Civ 291.

wypadek starości w ramach systemu zabezpieczenia społecznego Zjednoczonego Królestwa, przestaje podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa dla celów art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71?

- b) Czy osoba taka w każdym razie podlega w dalszym ciągu ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w świetle pkt 19 lit. c) [pozycji dotyczącej Zjednoczonego Królestwa w załączniku VI do rozporządzenia nr 1408/71]?
 - c) Jeżeli przestała ona podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f), czy Zjednoczone Królestwo jest zobowiązane, czy też jedynie uprawnione na podstawie pkt 20 [pozycji dotyczącej Zjednoczonego Królestwa w załączniku VI do tego rozporządzenia] do stosowania względem niej przepisów tytułu III rozdział 1 rozporządzenia?
- 3) a) Czy szeroka definicja pracownika najemnego zawarta w wyroku Dodl i Oberhollenzer ([C-543/03,] EU:C:2005:364) znajduje zastosowanie dla celów art. 19–22 rozporządzenia, w sytuacji gdy dana osoba zakończyła wszelką działalność zawodową przed przeniesieniem się do innego państwa członkowskiego, pomimo poczynionego w tytule III rozdział 1 rozróżnienia pomiędzy z jednej strony pracownikami najemnymi i osobami prowadzącymi działalność na własny rachunek a z drugiej strony osobami bezrobotnymi?
- b) Jeżeli znajduje ona zastosowanie, czy osoba taka jest uprawniona do przeniesienia świadczenia na podstawie art. 19 albo art. 22? Czy art. 22 ust. 1 lit. b) stoi na przeszkodzie wyłączeniu uprawnienia skarżącej do składnika DLA z tytułu niesamodzielności poprzez wymóg zamieszkania nałożony przez ustawodawstwo krajowe w przypadku przeniesienia się do innego państwa członkowskiego?”.

25. P. Tolley, rządy Zjednoczonego Królestwa oraz norweski, jak też Komisja Europejska przedłożyły uwagi na piśmie. Strony te, za wyjątkiem rządu norweskiego, były także reprezentowane na rozprawie w dniu 8 czerwca 2016 r.

IV – Analiza

A – Rozważania wstępne

26. W sporze w postępowaniu głównym konieczne jest ustalenie, czy po przeniesieniu swojego miejsca zamieszkania do Hiszpanii p. Tolley miała prawo do dalszego korzystania na rachunek instytucji Zjednoczonego Królestwa ze składnika DLA z tytułu niesamodzielności, który zaczęła pobierać przed tym przeniesieniem.

27. W pierwszej kolejności Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) zmierza do ustalenia, czy zasiłek ten można uważać za świadczenie z tytułu inwalidztwa, skoro Trybunał uznał je wcześniej za świadczenie w razie choroby⁸. Gdyby tak było, p. Tolley miałaby prawo do przeniesienia omawianego świadczenia na podstawie art. 10 rozporządzenia nr 1408/71, który sprzeciwia się warunkom zamieszkania w odniesieniu do korzystania z wymienionych w nim świadczeń. Wśród tych świadczeń znajdują się świadczenia z tytułu inwalidztwa, ale nie świadczenia w razie choroby.

8 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada, C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 68.

28. Sąd ten zmierza w drugiej kolejności do ustalenia, czy zakładając, że składnik DLA z tytułu niesamodzielności stanowi świadczenie w razie choroby, p. Tolley mogłaby mimo to przenieść ten zasiłek po przeniesieniu miejsca zamieszkania do Hiszpanii na podstawie art. 19 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia. Z tej perspektywy wspomniany sąd zwraca się na wstępie o pewne wyjaśnienia co do ustalenia – na mocy reguł kolizyjnych zawartych w art. 13 ust. 2 omawianego rozporządzenia – ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanej po tym przeniesieniu miejsca zamieszkania.

29. Przed rozważeniem tych kwestii uważam za użyteczne zweryfikowanie, czy p. Tolley objęta jest rzeczywiście podmiotowym zakresem stosowania omawianego rozporządzenia, ponieważ na rozprawie rząd Zjednoczonego Królestwa podważał jej status „»pracownik[a] najemn[ego]« [lub] »osob[y] prowadząc[ej] działalność na własny rachunek«” (zwanych dalej „pracownikiem”) w rozumieniu art. 1 lit. a) tego samego rozporządzenia.

B – Podmiotowy zakres stosowania rozporządzenia nr 1408/71

30. Zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 rozporządzenie to stosuje się „do pracowników najemnych lub do osób prowadzących działalność na własny rachunek, [...] którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich”.

31. Nie jest sporne, że p. Tolley podlegała ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa⁹, ponieważ była ubezpieczona w ramach systemu zabezpieczenia społecznego tego państwa członkowskiego i tam w przeszłości płaciła składki¹⁰.

32. Natomiast rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, że p. Tolley nie posiada statusu pracownika najemnego, zdefiniowanego w art. 1 lit. a) tego rozporządzenia. Z jednej strony nie jest ona objęta ppkt (i) tego przepisu, ponieważ nie była ona w chwili przeniesienia miejsca zamieszkania do Hiszpanii ubezpieczona w ramach systemu zabezpieczenia społecznego mającego zastosowanie do pracowników. Z drugiej strony nie dotyczy jej także ppkt (ii) omawianego przepisu, ponieważ załącznik I pkt I pozycja „Zjednoczone Królestwo” do tego rozporządzenia ograniczył jego zakres stosowania do osób wykonujących działalność za wynagrodzeniem.

33. Pragnę w tym względzie zauważyć, że z wyroku Martínez Sala¹¹ i późniejszego orzecznictwa wynika, iż dana osoba posiada przymiot pracownika w rozumieniu art. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71, „gdy jest ona ubezpieczona, choćby na wypadek tylko jednego ryzyka, z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego w ramach powszechnego lub szczególnego systemu zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 1 lit. a) tegoż rozporządzenia, bez względu na istnienie stosunku pracy”.

34. Dana osoba może zatem posiadać ten przymiot nawet, jeśli nie wykonuje żadnej działalności zawodowej, a świadczenie, o które się ubiega, nie jest związane ani z wcześniejszym zatrudnieniem, ani z ryzykiem, na wypadek którego jest ona ubezpieczona¹².

9 — Zgodnie z art. 1 lit. j) rozporządzenia nr 1408/71 pojęcie „ustawodawstwo” oznacza, w kontekście tego rozporządzenia, ustawy, rozporządzenia i inne przepisy oraz wszelkie obowiązujące lub przyszłe środki wykonawcze, odnoszące się do działów i systemów zabezpieczenia społecznego, a także do specjalnych świadczeń o charakterze nieskładkowym.

10 — Warunki ubezpieczenia w ramach systemu zabezpieczenia społecznego regulowane są prawem krajowym (zob. w szczególności wyrok z dnia 12 lipca 1979 r., Brunori, 266/78, EU:C:1979:200, pkt 5–6; z dnia 7 lipca 2005 r., van Pommeren-Bourgon diën, C-227/03, EU:C:2005:431, pkt 33; z dnia 19 marca 2015 r., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, pkt 51).

11 — Wyrok z dnia 12 maja 1998 r., C-85/96, EU:C:1998:217, pkt 36. Zobacz także w szczególności wyroki z dnia 7 czerwca 2005 r., Dodl i Oberhollenzer, C-543/03, EU:C:2005:364, pkt 30; z dnia 10 marca 2011 r., Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, pkt 28.

12 — Na przykład Trybunał uznał w wyroku Dodl i Oberhollenzer (wyrok z dnia 7 czerwca 2005 r., C-543/03, EU:C:2005:364, pkt 32–34), że osoby ubiegające się o austriackie świadczenia rodzinne posiadają przymiot pracownika, o ile sąd krajowy potwierdzi, że są one ubezpieczone w ramach austriackiego ubezpieczenia w razie choroby.

35. W ramach sporu w postępowaniu głównym zarówno Upper Tribunal (wyższy trybunał), jak i Court of Appeal (England & Wales) [sąd apelacyjny (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo] orzekły, że p. Tolley posiadała przymiot pracownika w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71, ponieważ była ona nadal ubezpieczona na mocy ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa na wypadek jednego z ryzyk wymienionych w art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, mianowicie ryzyka starości w rozumieniu lit. c) tego przepisu.

36. Dokładniej rzecz ujmując, pragnę zauważyć, że sądy te uznały, iż zainteresowana była objęta art. 1 lit. a) ppkt (ii) tiret pierwsze omawianego rozporządzenia, ponieważ była ona ubezpieczona w ramach systemu zabezpieczenia społecznego mającego zastosowanie do wszystkich mieszkańców, zaś sposób zarządzania tym systemem i jego finansowania pozwala na określenie jej jako pracownika najemnego¹³.

37. Jak wynika z postanowienia odsyłającego, Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) nie zamierza kwestionować tego wniosku.

38. W konsekwencji, należy uznać p. Tolley za pracownika, i to pomimo okoliczności, że nie uzyskała ona jeszcze uprawnień emerytalnych.

39. W istocie Trybunał orzekł w wyroku Dumont de Chassart¹⁴, że nawet w takiej sytuacji dana osoba posiada przymiot pracownika, ponieważ uzyskaby ona uprawnienia emerytalne, gdyby dożyła wieku emerytalnego. Ogólniej rzecz ujmując z orzecznictwa wynika, że przymiot pracownika w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71 nie zależy od zrealizowania się ryzyka objętego zakresem ochrony¹⁵.

40. Załącznik I pkt I pozycja „Zjednoczone Królestwo” do tego rozporządzenia nie podważa tego wniosku. W tym względzie wystarczy zauważyć, że załącznik ten dotyczy jedynie stosowania art. 1 lit. a) ppkt (ii) tiret drugie omawianego rozporządzenia. Według sądów orzekających w ramach sporu w postępowaniu głównym sytuacja p. Tolley podlega temu punktowi tiret pierwsze.

41. W konsekwencji moja analiza zostanie oparta na założeniu, zgodnie z którym zainteresowana objęta jest podmiotowym zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71.

C – Kwalifikacja składnika DLA z tytułu niesamodzielnności (pytanie pierwsze)

42. W swoim pytaniu pierwszym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy kwalifikację składnika DLA z tytułu niesamodzielnności za świadczenie w razie choroby w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71, wynikającą z wyroku Komisja/Parlament i Rada¹⁶, należy zakwestionować ze względu na to, że ma on na celu objęcie ryzyka w sposób trwały i bezterminowy.

13 — Zobacz *Secretary of State for Work and Pensions v LT (DLA)* [2012] UKUT 282 (AAC) i *Tolley v The Secretary of State for Work and Pensions* [2013] EWCA Civ 1471.

14 — Wyrok z dnia 21 lutego 2013 r., C-619/11, EU:C:2013:92, pkt 27–29. Zgodnie z postanowieniem odsyłającym p. Tolley mogłaby ubiegać się o emeryturę tylko, gdyby spełniła wymogi w zakresie składek w chwili osiągnięcia określonego prawem wieku emerytalnego. Tak więc, według rządu Zjednoczonego Królestwa, korzystanie z takiej emerytury było jedynie przyszłe i hipotetyczne i z tego względu p. Tolley nie posiadała przymiotu osoby ubezpieczonej na wypadek ryzyka starości. Sąd odsyłający uważa jednak, że ta ostatnia była ubezpieczona na wypadek tego ryzyka. Skoro kwestia, czy dana osoba jest ubezpieczona w ramach systemu zabezpieczenia społecznego, podlega prawu danego państwa członkowskiego (zob. przypis 11 do niniejszej opinii), nie ma potrzeby podważania tej oceny.

15 — Wyrok z dnia 10 marca 2011 r., *Borger* (C-516/09, EU:C:2011:136, pkt 30).

16 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., *Cilfit i in.* (C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 68).

1. W przedmiocie dopuszczalności

43. Tytułem wstępu rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, że odpowiedź na to pytanie wynika już z ww. wyroku. Przepisy prawa Unii, o których wykładnię się wnosi, stanowią zatem *acte éclairé* w rozumieniu wyroku Cilfit i in.¹⁷. Pytanie pierwsze jest zatem niedopuszczalne.

44. Argumentacja ta wydaje mi się z braku rozróżnienia między, z jednej strony, obowiązkiem przedstawienia Trybunałowi pytania prejudycjalnego, ciążącym na sądach, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu, w przypadku podniesienia przed nimi pytania związanego z prawem Unii, i – z drugiej strony – dopuszczalnością takiego pytania. Teoria dotycząca *acte éclairé*, utwierdzona w orzecznictwie Cilfit i in., przewiduje jedynie wyjątek od ww. obowiązku¹⁸. Nie ma ona natomiast wpływu na dopuszczalność pytania prejudycjalnego¹⁹.

45. Przeciwnie, nawet w przypadku istnienia orzecznictwa Trybunału rozstrzygającego rozpatrywaną kwestię prawną, sądy krajowe zachowują w pełni możliwość zwrócenia się do Trybunału²⁰. Okoliczność, że Trybunał zinterpretował już przepisy, o których wykładnię się wnosi, nie stoi na przeszkodzie temu, aby Trybunał wydał nowe orzeczenie²¹. Sądy krajowe nie mogą zatem zostać pozbawione możliwości zwrócenia się do Trybunału w drodze pytania prejudycjalnego o zmianę jego orzecznictwa.

2. Co do istoty

46. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału rozróżnienie pomiędzy różnymi kategoriami świadczeń zabezpieczenia społecznego opiera się na charakterze ryzyka, które mają one obejmować²².

47. W wyroku Komisja/Parlament i Rada²³ Trybunał uznał składnik DLA z tytułu niesamodzielnosci za świadczenie w razie choroby w istocie ze względu na to, że ma on na celu wspieranie osoby niepełnosprawnej w przewycięzaniu w miarę możliwości jej niepełnosprawności w czynnościach dnia codziennego. Bezsporne jest, że zasiłek ten w czasie okoliczności faktycznych leżących u podstaw sporu w postępowaniu głównym miał ten sam cel.

48. Sąd odsyłający kwestionuje w istocie taką kwalifikację ze względu na to, że omawiany zasiłek wykazuje cechy analogiczne do cech świadczeń wymienionych w art. 10 rozporządzenia nr 1408/71, ponieważ są one przyznawane w formie świadczeń długoterminowych lub świadczeń jednorazowych związanych z trwałymi sytuacjami.

49. Przedstawiciel p. Tolley, podkreślając, że nie kwestionuje w kontekście sporu w postępowaniu głównym kwalifikacji składnika DLA z tytułu niesamodzielnosci jako świadczenia w razie choroby, podnosi również pewne argumenty przemawiające na korzyść kwalifikacji tego świadczenia jako świadczenia z tytułu inwalidztwa w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia. W szczególności podejście to znajduje potwierdzenie w wyroku Stewart²⁴, w którym Trybunał podkreślił tymczasowy charakter świadczeń w razie choroby. Pełnomocnik Tolley wskazuje ponadto, że

17 — Wyrok z dnia 6 października 1982 r., 283/81, EU:C:1982:335, pkt 21.

18 — Zobacz w szczególności wyroki z dnia 6 października 1982 r., Cilfit i in. (283/81, EU:C:1982:335, pkt 21); z dnia 1 października 2015 r., Doc Generici (C-452/14, EU:C:2015:644, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

19 — W wyroku z dnia 27 marca 1963 r., Da Costa i in. (od 28/62 do 30/62, EU:C:1963:6), do którego odnosi się rząd Zjednoczonego Królestwa, Trybunał po stwierdzeniu, że we wcześniejszym wyroku rozstrzygnął już kwestię identyczną z pytaniem prejudycjalnym, które zostało mu przedstawione, nie orzekł o niedopuszczalności, ale odesłał sąd krajowy do tego wyroku.

20 — Zobacz wyroki: z dnia 6 października 1982 r., Cilfit i in. (283/81, EU:C:1982:335, pkt 15); z dnia 17 lipca 2014 r., Torresi (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, pkt 32).

21 — Wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Torresi (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).

22 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., De Cuyper (C-406/04, EU:C:2006:491, pkt 27).

23 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 66–68.

24 — Wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., C-503/09, EU:C:2011:500, pkt 37.

sprawa, w której zapadł wyrok Komisja/Parlament i Rada²⁵ dotyczyła linii demarkacyjnej między świadczeniami zabezpieczenia społecznego a świadczeniami szczególnymi o charakterze nieskładkowym. Trybunał nie miał zatem sposobności do rozgraniczenia świadczeń w razie choroby od świadczeń z tytułu inwalidztwa.

50. Względy te nie uzasadniają jednak, moim zdaniem, odstąpienia przez Trybunał od kwalifikacji składnika DLA z tytułu niesamodzielnosci przyjętej w tym wyroku.

51. Po pierwsze, co prawda z wyroku Stewart²⁶ wynika, że ogólną zasadą jest, iż świadczenia w razie choroby obejmują ryzyko dotyczące stanu chorobowego powodującego tymczasowe zaprzestanie działalności danej osoby, podczas gdy świadczenia z tytułu inwalidztwa obejmują ryzyko niezdolności, gdy jest prawdopodobne, iż ta niezdolność będzie miała charakter stały lub długoterminowy.

52. Takie stwierdzenie nie może jednak podnieść okresu, jaki rozpatrywane świadczenie ma obejmować, do rangi kryterium decydującego o jego kwalifikacji. W tym względzie Trybunał w wyroku Komisja/Parlament i Rada²⁷ odmówił znaczenia takiemu kryterium, ponieważ czas trwania niezdolności, jaki obejmuje zasiłek inwalidzki, który uznał on za świadczenie w razie choroby, nie może zmienić jego celu.

53. Podobnie w wyroku da Silva Martins²⁸ Trybunał wskazał, że „w odróżnieniu od świadczeń w razie choroby sensu stricto świadczenia dotyczące ryzyka niesamodzielnosci – będąc zwykle świadczeniami długookresowymi – nie mogą zasadniczo być wypłacane w trakcie krótkiego okresu”²⁹. Uznał on jednak w tym wyroku, że chociaż te ostatnie świadczenia mogą z tego powodu wykazywać niektóre cechy wspólne ze świadczeniami z tytułu inwalidztwa lub podeszłego wieku, trwały charakter zasiłku z tytułu niesamodzielnosci nie podważa jego kwalifikacji jako świadczenia w razie choroby.

54. Po drugie, jakkolwiek Trybunał nie zbadał wyraźnie rozróżnienia między świadczeniami w razie choroby i świadczeniami z tytułu inwalidztwa w wyroku Komisja/Parlament i Rada³⁰, to jednak wypowiedział się on w tej kwestii w wyroku Molenaar.³¹ Uznał on w nim za świadczenie w razie choroby zasiłek z tytułu niesamodzielnosci przewidziany na długi okres, w szczególności ze względu na to, że zmierza on do ogólnej poprawy poziomu życia osób niesamodzielnych poprzez rekompensatę kosztów wynikających z ich niesamodzielnosci³². Na tej samej podstawie Trybunał przyznał ten przymiot porównywalnym świadczeniom w wyrokach Jauch³³ i Hosse³⁴. Składnik DLA z tytułu niesamodzielnosci również zmierza do tego celu.

55. Co więcej w braku w rozporządzeniu nr 1408/71 przepisów dotyczących szczególnie świadczeń obejmujących ryzyko niesamodzielnosci, wybór dokonany przez Trybunał, aby uznać je, pomimo tego, że są wypłacane długoterminowo, za świadczenia w razie choroby, oferuje moim zdaniem pewne korzyści jeśli chodzi o pewność prawa i przejrzystość.

25 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., C-299/05, EU:C:2007:608.

26 — Wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., C-503/09, EU:C:2011:500, pkt 37–38.

27 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada (C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 63). Ta ocena odnosiła się do szwedzkiego zasiłku z tytułu inwalidztwa, który był także przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności, leżącej u podstaw tego wyroku.

28 — Wyrok z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 48).

29 — Wyrok z dnia 30 czerwca 2011 r., C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 48.

30 — Wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada (C-299/05, EU:C:2007:608).

31 — Wyrok z dnia 5 marca 1998 r., C-160/96, EU:C:1998:84.

32 — Wyroki z dnia 5 marca 1998 r., Molenaar (C-160/96, EU:C:1998:84, pkt 22–25). Zobacz także wyrok z dnia 8 lipca 2004 r., Gaumain-Cerri i Barth (C-502/01 i C-31/02, EU:C:2004:413, pkt 19–20).

33 — Wyrok z dnia 8 marca 2001 r., C-215/99, EU:C:2001:139, pkt 28.

34 — Wyrok z dnia 21 lutego 2006 r., C-286/03, EU:C:2006:125, pkt 48. Zobacz również podobnie wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada (C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 61); z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 43–48).

56. Pragnę w tym względzie podkreślić, że ustawodawstwa krajowe państw członkowskich przewidują znaczną różnorodność świadczeń z tytułu niesamodzielności, niektóre mają cechy wspólne ze świadczeniami z tytułu inwalidztwa, inne przypominają bardziej świadczenia z tytułu starości lub świadczenia rodzinne. Z tego względu przypisywanie w każdym przypadku każdego świadczenia z tytułu niesamodzielności do określonego działu zabezpieczenia społecznego mogłoby nie tylko skomplikować dokonanie kwalifikacji świadczeń z tytułu niesamodzielności, ale także uczynić nieprzewidywalnym jej wynik, co naruszałoby pewność prawa³⁵.

57. Uważam zatem, że składnik DLA z tytułu niesamodzielności stanowi świadczenie w razie choroby. Tak więc, nie jest on objęty przedmiotowym zakresem stosowania art. 10 rozporządzenia nr 1408/71 i nie może w związku z tym być na tej podstawie przenoszony.

D – Określenie prawa właściwego (pytanie drugie)

1. Uwagi wstępne

58. Zgodnie z brzmieniem pytania drugim sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia tego, jakiemu ustawodawstwu krajowemu podlegała p. Tolley w czasie okoliczności faktycznych leżących u podstaw sporu w postępowaniu głównym na mocy reguł kolizyjnych zawartych w art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71. Dokładniej rzecz ujmując sąd ten stawia pytanie, czy ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestało mieć zastosowanie do zainteresowanej w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia po przeniesieniu jej miejsca zamieszkania do Hiszpanii w taki sposób, że podlegała ona ustawodawstwu hiszpańskiemu.

59. Wydaje mi się użytecznym wyjaśnienie na wstępie implikacji odpowiedzi, jakiej Trybunał udzieli na to pytanie.

60. Z jednej strony w przypadku, gdyby ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa miało nadal zastosowanie do p. Tolley, reguła kolizyjna zawarta w art. 13 ust. 2 lit. f) omawianego rozporządzenia nie miałaby zastosowania. Należałoby zatem uznać, że zainteresowana podlegała nadal temu ustawodawstwu na mocy jednej z reguł kolizyjnych przewidzianych w art. 13 ust. 2 lit. a)–e) tego samego rozporządzenia³⁶. Co za tym idzie Zjednoczone Królestwo byłoby niewątpliwie „państwem właściwym” w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) tego samego rozporządzenia. Winno ono z tego tytułu nadal wypłacać p. Tolley składnik DLA z tytułu niesamodzielności po przeniesieniu jej miejsca zamieszkania do Hiszpanii (o ile uzyskała ona na to zgodę – do tego wątku powrócę).

61. Z drugiej strony w sytuacji, gdyby ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa nie miało już zastosowania do p. Tolley, ta ostatnia podlegałaby zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 hiszpańskiemu systemowi zabezpieczeń społecznych. Należałoby wówczas jeszcze ustalić, czy wynika z tego, że Zjednoczone Królestwo nie jest już „państwem właściwym” w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia – w taki sposób, iż zainteresowana nie mogłaby się na niego powoływać – lub czy przepis ten może jednak znaleźć zastosowanie, ponieważ Zjednoczone Królestwo pozostaje „państwem właściwym” w rozumieniu tego przepisu ze względu na to, że jego ustawodawstwo miało zastosowanie w chwili złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, które ma być przenoszone.

35 — Zobacz w tym względzie Y. Jorens i in., *Coordination of Long-term Care Benefits – current situation and future prospects*, Think Tank Report 2011, *Training and Reporting on European Social Security*, dostępny na stronie internetowej: http://www.tress-network.org/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/trESSIII_ThinkTankReport-LTC_20111026FINAL_amendmentsEC-FINAL.pdf, s. 41–42.

36 — W postanowieniu odsyłającym nie wyjaśniono, na jakiej podstawie p. Tolley wpłacała w przeszłości składki na zabezpieczenie społeczne.

62. Co więcej ani w postanowieniu odsyłającym, ani w uwagach przedstawionych Trybunałowi nie wskazano, czy prawo hiszpańskie przewidywało, w chwili wystąpienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw sporu w postępowaniu głównym, świadczenia odnoszące się do ryzyka objętego składnikiem DLA z tytułu niesamodzielnosci³⁷.

2. W przedmiocie pojęcia „ustawodawstwa” w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71

63. Sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy „ustawodawstwo” w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 oznacza całe ustawodawstwo w dziedzinie zabezpieczenia społecznego czy tylko ustawodawstwo dotyczące świadczenia, o które się wnosi. Zmierza on w szczególności do ustalenia, czy w kontekście sporu w postępowaniu głównym zachowanie ewentualnego prawa do pobierania w przyszłości emerytury na rachunek instytucji Zjednoczonego Królestwa stoi na przeszkodzie wyciągnięciu wniosku, że ustawodawstwo tego państwa członkowskiego przestało mieć zastosowanie do p. Tolley w rozumieniu tego przepisu.

64. W tym względzie wydaje mi się użyteczne rozróżnienie na wstępie kwestii wskazania właściwego ustawodawstwa od kwestii utrzymania nabytych praw³⁸.

65. Wskazanie ustawodawstwa państwa członkowskiego (nazywanego państwem właściwym lub państwem ubezpieczenia) jako właściwego pociąga za sobą stosowanie systemu zabezpieczenia społecznego tego państwa członkowskiego do zainteresowanego pracownika. W danym przypadku pracownik ten będzie tam płacił składki na zabezpieczenie społeczne lub będzie tam korzystał ze świadczeń, jeśli wystąpi jedno z ryzyk objętych tym systemem. Zgodnie z zasadą jedności prawa właściwego, zawartą w art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, każdy pracownik podlega jednemu³⁹ krajowemu ustawodawstwu w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. Z tego punktu widzenia art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia zmierza z jednej strony do uniknięcia jednoczesnego stosowania kilku ustawodawstw krajowych i wynikających z tego komplikacji, a z drugiej strony do uniknięcia pozbawienia pracownika ochrony w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, w braku właściwego ustawodawstwa⁴⁰.

66. Utrzymanie praw nabytych odnosi się w istocie do utrzymania korzystania ze świadczenia z zabezpieczenia społecznego po przeniesieniu miejsca zamieszkania pracownika do innego państwa członkowskiego, niż to, którego ustawodawstwu podlegał, kiedy nabył prawo do takie świadczenia (lub gdy był w trakcie nabywania go)⁴¹.

37 — Według mojej wiedzy dopiero od 1 stycznia 2007 r. w prawie hiszpańskim rozpoczęto stopniowe wprowadzanie mechanizmu wspomagającego osoby niesamodzielne, za pomocą ustawy nr 39/2006 z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie wspierania indywidualnej autonomii i pomocy dla osób niesamodzielnych (BOE nr 299 z dnia 15 grudnia 2006 r., s. 44142). Ocena ta należy jednak do kompetencji sądu odsyłającego.

38 — Zobacz podobnie wyroki z dnia 12 czerwca 1986 r., Ten Holder (302/84, EU:C:1986:242, pkt 22); z dnia 10 lipca 1986 r., Luijten (60/85, EU:C:1986:307, pkt 15).

39 — Każde państwo członkowskie ma jednak możliwość, pod pewnymi warunkami, przyznawania świadczeń zabezpieczenia społecznego pracownikom ubezpieczonym w ramach systemu zabezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego (zob. w szczególności wyroki: z dnia 20 maja 2008 r., Bosmann, C-352/06, EU:C:2008:290, pkt 31; z dnia 12 czerwca 2012 r., Hudzinski i Wawrzyniak, C-611/10 i C-612/10, EU:C:2012:339, pkt 68; z dnia 11 września 2014 r., B., C-394/13, EU:C:2014:2199, pkt 28). Ponadto zasada jedności ustawodawstwa właściwego nie sprzeciwia się temu, aby pracownik obowiązkowo ubezpieczony w ramach systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego swojego miejsca zamieszkania, był nadal dobrowolnie ubezpieczony w ramach systemu państwa członkowskiego swojego ostatniego zatrudnienia w odniesieniu do tych działów, w których ustaje jego ubezpieczenie obowiązkowe (wyrok z dnia 7 lipca 2005 r., van Pommeren-Bourgonddien, C-227/03, EU:C:2005:431, pkt 36–38).

40 — Zobacz w szczególności wyrok z dnia 7 lipca 2005 r., van Pommeren-Bourgonddien (C-227/03, EU:C:2005:431, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 — W szczególności osoba pracująca w państwie członkowskim (lub kolejno w kilku państwach członkowskich) nabywa tam prawa do emerytury, które zachowuje po przeniesieniu miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego. Artykuł 17a rozporządzenia nr 1408/71 dotyczy takiego przypadku, ponieważ ma on zastosowanie do osób, które podlegając ustawodawstwu państwa członkowskiego swojego miejsca zamieszkania mają prawo do emerytury lub renty na podstawie ustawodawstwa innego państwa członkowskiego.

67. Wiele przepisów rozporządzenia nr 1408/71 zmierza więc do zapewnienia, aby prawa nabyte lub będące w trakcie nabywania zostały utrzymane nawet, kiedy po przeniesieniu miejsca zamieszkania pracownika mające do niego zastosowanie ustawodawstwo ulega zmianie. W szczególności art. 10 tego rozporządzenia przewiduje prawo do utrzymania między innymi świadczeń z tytułu inwalidztwa i podeszłego wieku. Jeśli chodzi o świadczenia w razie choroby, art. 19 i art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia również przyznają, jak się zdaje, takie prawo⁴².

68. Pracownik może więc być ubezpieczony w ramach systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego jednocześnie pobierając od innego państwa członkowskiego, w którym nie jest ubezpieczony, określone świadczenie na podstawie praw nabytych wcześniej w tym ostatnim państwie członkowskim. Jeśli w ramach systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego ubezpieczenia ryzyko objęte tym świadczeniem jest również ubezpieczone, reguły zapobiegające kumulacji przewidziane w prawie Unii i w ustawodawstwach krajowych uniemożliwiają pobieranie wielu świadczeń tego samego rodzaju odnoszących się do tego samego okresu ubezpieczenia⁴³.

69. Prawodawca rozwiązał od tamtej pory wszystkie wątpliwości w tym względzie w wyniku przyjęcia rozporządzenia nr 883/2004, którego art. 11 ust. 3 lit. e), powtarzający treść art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, przewiduje wyraźnie, że wprowadzona w nim reguła kolizyjna pozostaje „bez uszczerbku dla innych przepisów niniejszego rozporządzenia, gwarantujących [zainteresowanej osobie] świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich”.

70. Uwzględniając te rozważania jestem zdania, że pracownik „przestaje podlegać” ustawodawstwu państwa członkowskiego w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, kiedy ustaje jego ubezpieczenie w ramach systemu zabezpieczenia społecznego tego państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy zachowuje prawa już nabyte lub obecnie nabywane⁴⁴.

71. Tak więc okoliczność, że p. Tolley nadal była ubezpieczona od ryzyka starości w Zjednoczonym Królestwie, nie stoi na przeszkodzie temu, aby prawo tego państwa członkowskiego nie miało już do niej zastosowania w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71.

3. W przedmiocie chwili, od której p. Tolley przestała podlegać prawu Zjednoczonego Królestwa

72. Zgodnie z art. 10b rozporządzenia nr 574/72 data i warunki, na jakich ustawodawstwo państwa członkowskiego przestaje mieć zastosowanie, określone są przez to państwo członkowskie⁴⁵.

73. W załączniku VI pozycja „Zjednoczone Królestwo” pkt 19 do rozporządzenia nr 1408/71 stwierdzono w istocie, że dana osoba przestaje podlegać ustawodawstwu tego państwa członkowskiego w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia wraz z upływem ostatniego chronologicznie wydarzenia wymienionego w tym przepisie.

74. Według rządu Zjednoczonego Królestwa p. Tolley przestała podlegać temu ustawodawstwu w dniu następującym po dniu przeniesienia jej miejsca zamieszkania do Hiszpanii na mocy pkt 19 lit. a) (a więc w 2002 r.).

42 — Zobacz podobnie opinia rzecznika generalnego F.G. Jacobsa w sprawie Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, pkt 65); oraz opinia rzecznika generalnego P. Cruza Villalóna w sprawie Stewart (C-503/09, EU:C:2011:159, pkt 47).

43 — Zobacz w szczególności art. 12, 46a, 46b, 46c i 76 rozporządzenia nr 1408/71, a także art. 7–10a rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 (Dz.U. 1972, L 74, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 1 s. 83).

44 — Tak więc, jak zauważył rzecznik generalny F. Jacobs w swojej opinii w sprawie Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, pkt 54), „okoliczność, że ustawodawstwo [państwa ostatniego zatrudnienia danej osoby] nie ma już zastosowania nie oznacza siłą rzeczy, ani nawet zazwyczaj, że osoba ta traci jednocześnie swoje prawo do utrzymania [świadczenia, z którego korzysta ze strony tego państwa]”.

45 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 3 maja 2001 r., Komisja/Belgia (C-347/98, EU:C:2001:236, pkt 31).

75. Przedstawiciel p. Tolley utrzymuje natomiast, że datą, w której ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestało mieć zastosowanie, jest ostatni dzień okresu otrzymywania składnika DLA z tytułu niesamodzielności, który rozpoczął się przed dniem przeniesienia miejsca zamieszkania na mocy pkt 19 lit. c) ppkt (i) (a więc w 2007 r.). Podnosi on w tym względzie, że zainteresowana pobierała nadal to świadczenie pomiędzy rokiem 2002 a rokiem 2007, chociaż minister uznał później, że na mocy ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa nie miała już do niego prawa w tym okresie.

76. Podobnie jak Komisja, uważam, że ponieważ data i warunki, na których ustawodawstwo państwa członkowskiego przestaje mieć zastosowanie do danej osoby, podlegają prawu wewnętrznemu tego państwa członkowskiego, do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy sytuacja p. Tolley regulowana jest pkt 19 lit. a) czy pkt 19 lit. c) pozycji „Zjednoczone Królestwo” załącznika VI do rozporządzenia nr 1408/71.

E – Utrzymanie korzystania ze składnika DLA z tytułu niesamodzielności na podstawie art. 19 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 (pytanie trzecie)

1. Uwagi wstępne

77. W swoim pytaniu trzecim sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy pomimo tego, że p. Tolley przestała podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 w wyniku przeniesienia jej miejsca zamieszkania, była ona jednak uprawniona do dalszego pobierania składnika DLA z tytułu niesamodzielności na podstawie art. 19 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia⁴⁶.

78. Rządy Zjednoczonego Królestwa norweski, a także Komisja podnoszą, że sytuacja zainteresowanej nie jest objęta zakresem stosowania tych przepisów, przedstawiając w istocie następujące argumenty:

- po pierwsze rząd Zjednoczonego Królestwa i Komisja utrzymują, że p. Tolley nie posiada przymiotu pracownika w rozumieniu tych przepisów, dotyczących jedynie osób wykonujących działalność zawodową w chwili złożenia wniosku o utrzymanie korzystania z rozpatrywanego świadczenia;
- po drugie rządy Zjednoczonego Królestwa i norweski uważają, że Zjednoczone Królestwo nie jest „państwem właściwym” w rozumieniu tych przepisów⁴⁷. Pojęcie to odnosi się do państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo ma zastosowanie na podstawie reguł kolizyjnych ustanowionych w art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71 w okresie, dla którego wnosi się o utrzymanie rozpatrywanego świadczenia, – mianowicie, według tych rządów, do Hiszpanii – a nie do państwa, którego ustawodawstwo miało zastosowanie w chwili złożenia wniosku o przyznanie tego świadczenia.

79. Gdyby argumenty te należało oddalić, należałoby ustalić, czy art. 19 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia sprzeciwiają się temu, aby państwo członkowskie uzależniło utrzymanie świadczenia w razie choroby od warunku zamieszkania. Należałoby zatem w takim przypadku dokonać oceny konsekwencji wynikających z braku uzyskania zgody przed przeniesieniem miejsca zamieszkania świadczeniobiorcy.

46 — Trybunał wypowiedział się już w wyroku da Silva Martins (wyrok z dnia 30 czerwca 2011 r., C-388/09, EU:C:2011:439), co do możliwości przenoszenia świadczeń obejmujących ryzyko niesamodzielności, które zainteresowana osoba zaczęła pobierać od instytucji jednego państwa członkowskiego, po przeniesieniu jej miejsca zamieszkania do drugiego państwa członkowskiego. Zbadał on tę problematykę nie pod kątem art. 19 ust. 1 i art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71, ale pod kątem art. 27 i 28 tego rozporządzenia. Te ostatnie przepisy, mające zastosowanie do „emerytów lub rencistów”, nie odnoszą się do sytuacji p. Tolley. Nie była ona bowiem emerytką ani rencistką na mocy prawa Zjednoczonego Królestwa, ani na mocy prawa hiszpańskiego.

47 — Na rozprawie Komisja jak się wydaje zajmowała również to stanowisko (zob. przypis 54 w niniejszej opinii).

80. Przed przeprowadzeniem analizy tych kwestii wydaje mi się użytecznym podkreślenie, że przepisy te nie dokonują rozróżnienia między świadczeniami w razie choroby „sensu stricto”, a świadczeniami obejmującymi ryzyko niesamodzielności, które przeciwnie do tych pierwszych mają być wypłacane długoterminowo⁴⁸. Wykładnia tych przepisów uwzględniała będzie zatem ogólnie te dwa rodzaje świadczeń.

81. W danym przypadku do prawodawcy należałoby dodanie do rozporządzenia nr 1408/71 przepisów dotyczących szczególnie świadczeń obejmujących ryzyko niesamodzielności, gdyby zamierzał on poddać je szczególnemu systemowi ze względu chociażby na wynikające z nich implikacje finansowe.

2. W przedmiocie odpowiednich zakresów stosowania art. 19 i art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71

82. Jak Trybunał orzekł w wyroku von Chamier-Glisczinski⁴⁹, art. 19 i 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 dotyczą różnych sytuacji i zmierną do różnych celów.

83. Artykuł 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia (pod tytułem wymieniającym „[p]owrót lub przeniesienie miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego w okresie choroby lub macierzyństwa”), dotyczy sytuacji osoby przenoszącej miejsce zamieszkania z państwa członkowskiego, w którym zaczęła ona pobierać świadczenie w razie choroby lub macierzyństwa, do innego państwa członkowskiego. Przepis ten uzależnia utrzymanie tego świadczenia od warunku uzyskania zgody właściwej instytucji pierwszego państwa członkowskiego.

84. Natomiast art. 19 omawianego rozporządzenia (zatytułowany „Zamieszkanie w państwie członkowskim innym niż państwo właściwe – Zasady ogólne”) – który nie przewiduje takiego warunku – pozwala moim zdaniem jedynie pracownikowi, który już w chwili złożenia wniosku o świadczenie mieszka w innym państwie członkowskim, niż państwo, w którym pracuje, na korzystanie z niego w państwie członkowskim, w którym mieszka⁵⁰.

85. Ta wykładnia wynika w szczególności z systemowego odczytania tego samego rozporządzenia. Gdyby bowiem art. 19 tego rozporządzenia miał zastosowanie w sytuacji, gdy pracownik rozpoczął już pobieranie rozpatrywanego świadczenia przed przeniesieniem miejsca zamieszkania – a więc w sytuacji objętej również przez art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 – warunek uzyskania zgody przewidziany w tym ostatnim przepisie zostałby pozbawiony skuteczności.

86. Skoro p. Tolley zaczęła pobierać składnik DLA z tytułu niesamodzielności, kiedy mieszkała w Zjednoczonym Królestwie, należy zbadać jej sytuację z punktu widzenia jedynie art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia.

3. W przedmiocie pojęcia pracownika w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71

87. Zgodnie z pierwszą częścią pytania trzeciego sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy osoba znajdująca się w sytuacji takiej jak p. Tolley posiada przymiot pracownika w rozumieniu art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 w taki sposób, że jest ona objęta podmiotowym zakresem stosowania tego przepisu.

48 — Zobacz pkt 53 niniejszej opinii.

49 — Wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., C-208/07, EU:C:2009:455, pkt 46.

50 — W wyroku z dnia 16 lipca 2009 r. von Chamier-Glisczinski (C-208/07, EU:C:2009:455, pkt 44–46), Trybunał, nie zajmując stanowiska co do granicy między odpowiednimi zakresami stosowania art. 19 ust. 1 i art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71, uznał, że okoliczność, iż skarżąca przeniosła swoje miejsce zamieszkania z Niemiec do Austrii, kiedy korzystała już z niemieckich świadczeń w razie choroby, o których przeniesienie wnosiła, przemawiała na korzyść stosowania drugiego z tych przepisów.

88. Według przedstawiciela p. Tolley, pojęcie pracownika ma jednolite znaczenie we wszystkich przepisach tego rozporządzenia. I tak, skoro spełnia ona definicję pracownika w rozumieniu art. 1 lit. a) omawianego rozporządzenia, winna ona również być za takiego uważana dla celów stosowania art. 22 ust. 1 tego samego rozporządzenia.

89. Natomiast rząd Zjednoczonego Królestwa i Komisja utrzymują, że pojęcie pracownika ma odrębne znaczenie w rozumieniu art. 19–22 rozporządzenia nr 1408/71. Pojęcie to oznacza ich zdaniem jedynie pracowników aktywnych w chwili złożenia wniosku o korzystanie z rozpatrywanych świadczeń na podstawie jednego z tych przepisów.

90. Ta ostatnia argumentacja stoi moim zdaniem w sprzeczności z wyrokiem Pierik⁵¹, z którego wynika, że odesłanie do pracownika, zawarte w art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia, nie ma na celu ograniczenia zakresu stosowania tego rozporządzenia do pracowników aktywnych w odróżnieniu od pracowników nieaktywnych.

91. Ponadto, skoro pojęcie pracownika zostało zdefiniowane w art. 1 lit. a) tego samego rozporządzenia, prawodawca zamierzał moim zdaniem, używając tego wyrażenia w innych przepisach rozporządzenia, wskazać osoby spełniające tę definicję. I odwrotnie, jak zauważył przedstawiciel p. Tolley, kiedy prawodawca zamierzał wskazać szczególnie pracowników aktywnych, używał innej terminologii⁵².

92. W konsekwencji jestem zdania, że jeżeli p. Tolley posiada przymiot pracownika w rozumieniu art. 1 lit. a) tego rozporządzenia, to posiada go również w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia.

93. Wniosku tego nie podważa argument podniesiony przez rządy Zjednoczonego Królestwa i norweski, a także Komisję, zgodnie z którym rozróżnienie między z jednej strony pracownikami (których sytuacja regulowana jest w art. 19–22 rozporządzenia nr 1408/71, zawartych w sekcji 2 rozdziału 1 tytułu III tego rozporządzenia) a z drugiej strony bezrobotnymi (do których odnosi się art. 25 tego rozporządzenia, zawarty w sekcji 3 tego rozdziału), straciłoby całe swoje znaczenie, gdyby osoby, które ostatecznie zaprzestały wykonywania swojej zawodowej działalności były uważane za pracowników.

94. Pragnę w tym względzie zauważyć, że p. Tolley, gdyby nie była uważana za pracownika w rozumieniu art. 19–22 omawianego rozporządzenia, nie podlegałaby żadnemu odpowiedniemu przepisowi rozdziału 1 tytułu III tego samego rozporządzenia. Nie mogłaby bowiem zostać uznana za osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę lub będącą emerytką lub rencistką w rozumieniu przepisów sekcji 4 i 5 rozdziału 1 tytułu III rozporządzenia nr 1408/71. Moim zdaniem art. 19–22 tego rozporządzenia należy stosować do sytuacji, które nie są regulowane szczególnymi przepisami zawartymi w sekcjach 3–5 tego rozdziału. Nie ma na to wpływu okoliczność, że takie stosowanie mogłoby doprowadzić do umożliwienia przeniesienia świadczenia w razie choroby osobie znajdującej się w sytuacji takiej jak Tolley, podczas gdy w danym przypadku inne grupy osób nieaktywnych zawodowo nie korzystałyby z takiej możliwości.

51 — Wyrok z dnia 31 maja 1979 r., 182/78, EU:C:1979:142, pkt 7. Trybunał nie wprowadził w tym względzie rozróżnienia w zależności od tego, czy pracownik zaprzestał wszelkiej działalności zawodowej ostatecznie czy tymczasowo.

52 — I tak, art. 13 ust. 2 lit. a) i b) rozporządzenia nr 1408/71 odnosi się do „pracownika najemnego zatrudnionego” i „osoby prowadzącej działalność na własny rachunek”.

4. W przedmiocie pojęcia „państwo właściwe” w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71

a) Przedstawienie problematyki

95. Badanie drugiej części pytania trzeciego wymaga w pierwszej kolejności wyjaśnienia pojęcia „państwo właściwe” w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 i doprecyzowania w tym celu relacji między tym przepisem a art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia.

96. W niniejszej sprawie powstaje pytanie o to, czy w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym państwo właściwe w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia oznacza państwo, którego ustawodawstwo ma zastosowanie po przeniesieniu miejsca zamieszkania pracownika, czy państwo, którego ustawodawstwo regulowało nabycie praw do świadczeń w razie choroby.

97. Rządy Zjednoczonego Królestwa i norweski opowiadają się za pierwszą z tych alternatyw. Skoro Hiszpanię należy uważać za państwo właściwe⁵³, art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71, odnoszący się do sytuacji pracowników mających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innymi niż państwo właściwe, nie ma zastosowania⁵⁴.

98. Takie podejście sprowadzałoby się ostatecznie do uznania, że art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia nie umożliwia osobie, która zaprzestała wszelkiej działalności zawodowej, korzystania ze świadczeń w razie choroby nabytych w państwie członkowskim swojego ostatniego zatrudnienia po przeniesieniu miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego. I tak, na mocy art. 13 ust. 2 lit. f) omawianego rozporządzenia art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia miałby zastosowanie jedynie do pracowników aktywnych w chwili przeniesienia ich miejsca zamieszkania.

99. Przedstawiciel p. Tolley opowiada się natomiast za drugą z tych alternatyw. Artykuł 13 ust. 1 lit. f) tego rozporządzenia nie narusza więc jego zdaniem prawa pracownika, który zaprzestał wszelkiej działalności zawodowej, do dalszego korzystania ze świadczeń w razie choroby, które zaczął pobierać w państwie członkowskim, po przeniesieniu swojego miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego.

100. Z przedstawionych poniżej względów przekonuje mnie to ostatnie stanowisko.

b) Wykładnia językowa

101. Na mocy art. 1 lit. o) ppkt (i) w związku z lit. q) rozporządzenia nr 1408/71 „państwo właściwe” oznacza w szczególności państwo członkowskie, w którym znajduje się instytucja, w której pracownik jest ubezpieczony „w chwili składania wniosku o świadczenie”⁵⁵.

102. Zgodnie z tą definicją „państwo właściwe”, do którego odnosi się art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, oznacza moim zdaniem państwo, które było właściwe na podstawie przepisów tytułu II, w okresie *nabywania prawa* do świadczeń, o których przeniesienie się wnosi. Chodzi w niniejszej sprawie o Zjednoczone Królestwo, ponieważ p. Tolley tam złożyła swój wniosek zmierzający do uzyskania świadczenia rozpatrywanego w postępowaniu głównym wiele lat przed przeniesieniem swojego miejsca zamieszkania do Hiszpanii.

53 — Zdaniem rządu Zjednoczonego Królestwa jest tak od dnia następującego po dniu, w którym p. Tolley ustanowiła swoje miejsce zamieszkania w tym państwie (zob. pkt 74 niniejszej opinii).

54 — Na rozprawie Komisja jak się wydaje broniła tego samego podejścia twierdząc, że art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 dotyczy wyłącznie osób aktywnych zawodowo, ponieważ osoby nieaktywne zawodowo podlegają ustawodawstwu państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania.

55 — Chodzi także o państwo członkowskie, w którym znajduje się „instytucja”, od której zainteresowany ma prawo uzyskać świadczenia lub miałby prawo do uzyskania świadczeń, gdyby [...] zamieszkiwa[ła] terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się ta instytucja”.

103. Na poparcie tej wykładni pragnę zauważyć na wstępie, że porównywalny aspekt czasowy wiąże się już z pojęciem „państwa właściwego” w kontekście innego przepisu omawianego rozporządzenia, mianowicie jego art. 71 ust. 1 lit. a)⁵⁶. Jak wynika z wyroku Adanez-Vega⁵⁷, pojęcie to oznacza państwo, które było właściwe *w okresie ostatniego zatrudnienia* zainteresowanego.

104. Następnie, moim zdaniem, to również w tym kontekście w załączniku VI pozycja „Zjednoczone Królestwo” pkt 20 do rozporządzenia nr 1408/71 przewidziano, iż „[f]akt, że osoba została objęta ustawodawstwem innego państwa członkowskiego zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) [tego] rozporządzenia, [...] nie stanowi przeszkody dla” w szczególności „stosowania do tej osoby przez Zjednoczone Królestwo, jako państwo właściwe, przepisów tytułu III rozdział 1 [dotyczących świadczeń w razie choroby i macierzyństwa] [...], odnoszących się do pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek, jeżeli osoba ta zachowała status pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do tych celów i była ostatnio ubezpieczona zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa”.

105. W punkcie tym wskazano, że Zjednoczone Królestwo dopuszcza możliwość, że jest nadal państwem właściwym w rozumieniu przepisów tytułu III rozdziału 1 rozporządzenia nr 1408/71, nawet kiedy pracownik przestaje podlegać ustawodawstwu tego państwa członkowskiego w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia. Moim zdaniem w omawianym punkcie stwierdzono zatem, że przepis ten nie stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów rozdziału III omawianego rozporządzenia dotyczących utrzymania praw nabytych, wśród których znajduje się art. 22 ust. 1 lit. b).

106. Wreszcie zachowanie korzystania ze świadczenia pieniężnego w razie choroby pobieranego od państwa członkowskiego, kiedy przeniesienie miejsca zamieszkania świadczeniobiorcy do innego państwa członkowskiego pociąga za sobą zmianę właściwego ustawodawstwa, odpowiada sytuacji panującej obecnie pod rządami rozporządzenia nr 883/2004. Rozporządzenie to nie zawiera bowiem przepisu szczególnego przewidującego utrzymanie korzystania ze świadczeń w razie choroby analogicznego do art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71. Zawiera ono natomiast w swoim art. 7 przepis dotyczący zniesienia klauzuli zamieszkania, obejmującego wszystkie świadczenia pieniężne zabezpieczenia społecznego (a już nie tylko świadczenia wymienione w art. 10 rozporządzenia nr 1408/71).

107. Co więcej, przeciwnie do twierdzeń Zjednoczonego Królestwa, wyrok Kuusijärvi⁵⁸ nie stoi na przeszkodzie tej interpretacji. Uznawszy bowiem świadczenie rozpatrywane w sprawie, w której zapadł ten wyrok, za świadczenie rodzinne (a nie za świadczenie w razie choroby) Trybunał wypowiedział się co do wykładni nie art. 22 ust. 1 lit. b), ale art. 73 i 74 rozporządzenia nr 1408/71⁵⁹. Przepisy te nie dotyczą utrzymania korzystania ze świadczenia, które pracownik zaczął pobierać przed przeniesieniem swojego miejsca zamieszkania⁶⁰.

c) Wykładnia celowościowa

108. Opisana powyżej wykładnia językowa znajduje potwierdzenie w wykładni celowościowej art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71.

56 — W art. 71 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 przewidziano w istocie, że bezrobotny pracownik przygraniczny, który w okresie swojego ostatniego zatrudnienia zamieszkiwał na terytorium „państwa członkowskiego innego niż państwo właściwe” korzysta ze świadczeń z tytułu bezrobocia albo na koszt instytucji właściwej (jeśli jest bezrobotny w niepełnym wymiarze lub w pewnych odstępach czasu), albo na koszt instytucji państwa swojego miejsca zamieszkania (jeśli jest bezrobotny w pełnym wymiarze).

57 — Wyrok z dnia 11 listopada 2004 r., C-372/02, EU:C:2004:705, pkt 29.

58 — Wyrok z dnia 11 czerwca 1998 r., C-275/96, EU:C:1998:279.

59 — Wyrok z dnia 11 czerwca 1998 r., Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1998:279, pkt 71).

60 — Ponadto art. 73 rozporządzenia nr 1408/71 odnosi się nie do „państwa właściwego”, ale do państwa członkowskiego, którego ustawodawstwu pracownik podlega.

109. Przed wprowadzeniem art. 13 ust. 2 lit. f) omawianego rozporządzenia przez rozporządzenie (EWG) nr 2195/91⁶¹ Trybunał orzekł w wyroku *Ten Holder*⁶², że w braku przepisu regulującego szczególnie ustawodawstwo mające zastosowanie do pracowników, którzy zaprzestali wykonywania działalności zawodowej w państwie członkowskim, oraz którzy nie zamierzają pracować w innym państwie członkowskim, pracownicy ci podlegają nadal ustawodawstwu państwa członkowskiego ich ostatniego zatrudnienia zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. a) tego samego rozporządzenia.

110. Trybunał ograniczył później ten wniosek do sytuacji, w których pracownik zaprzestał wszelkiej aktywności zawodowej jedynie tymczasowo⁶³. W konsekwencji sytuacja osoby, która ostatecznie przestała pracować, nie była już objęta żadną z reguł kolizyjnych zawartych w tytule II rozporządzenia nr 1408/71⁶⁴.

111. Poprzez wprowadzenie art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 prawodawca zmierzał do wypełnienia luki zidentyfikowanej w wyniku tego orzecznictwa⁶⁵. Opowiedział się w tym względzie za stosowaniem do pracownika, który zaprzestał ostatecznie lub tymczasowo⁶⁶ wszelkiej działalności zawodowej, prawa państwa członkowskiego jego miejsca zamieszkania.

112. Gdyby to państwo członkowskie było uważane za państwo właściwe w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, taki pracownik nie byłby już objęty zakresem stosowania tego przepisu. Nie miałby on bowiem z definicji miejsca zamieszkania w „państwie członkowskim innym niż państwo właściwe”⁶⁷.

113. W pierwszej kolejności mam wątpliwości co do tego, że taki skutek był zamierzony przez prawodawcę ze względu na to, iż byłby on sprzeczny z zasadą zachowania praw nabytych ustanowioną w rozporządzeniu nr 1408/71⁶⁸. Ponadto ani brzmienie tego rozporządzenia, ani prace przygotowawcze nie wskazują na to, że prawodawca wprowadzając art. 13 ust. 2 lit. f) omawianego rozporządzenia zamierzał uniemożliwić stosowanie art. 22 ust. 1 lit. b) tego samego rozporządzenia do sytuacji pracowników nieaktywnych.

114. W drugiej kolejności gdyby świadczeniobiorca został pozbawiony korzystania ze świadczenia pieniężnego w razie choroby od chwili przeniesienia jego miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego, uniemożliwiono by mu de facto przemieszczenie się i przeniesienie swojego miejsca zamieszkania ze względu na konieczność przerwania leczenia. Taki skutek stałby moim zdaniem w sprzeczności z celem w postaci wspierania mobilności pracowników, do którego zmierza to samo rozporządzenie, jak i art. 48 TFUE⁶⁹.

61 — Rozporządzenie Rady z dnia 25 czerwca 1991 r., zmieniające rozporządzenia nr 1408/71 i rozporządzenie nr 574/72 (Dz.U. 1991, L 206, s. 2).

62 — Wyrok z dnia 12 czerwca 1986 r., 302/84, EU:C:1986:242, pkt 15.

63 — Zobacz wyroki: z dnia 21 lutego 1991 r., *Noij* (C-140/88, EU:C:1991:64, pkt 9–10); z dnia 21 lutego 1991 r., *Daalmeijer* (C-245/88, EU:C:1991:66, pkt 12–13); z dnia 10 marca 1992 r., *Twomey* (C-215/90, EU:C:1992:117, pkt 10).

64 — W tych okolicznościach przepisy tytułów II i III rozporządzenia nr 1408/71 nie sprzeciwiają się temu, aby osoba znajdująca się w takiej sytuacji podlegała prawu państwa członkowskiego, w którym mieszka (zob. wyrok z dnia 21 lutego 1991 r., *Noij*, C-140/88, EU:C:1991:64, pkt 15).

65 — Zobacz motyw trzeci rozporządzenia nr 2195/91.

66 — Zobacz wyrok z dnia 11 czerwca 1998 r., *Kuusijärvi* (C-275/96, EU:C:1998:279, pkt 40).

67 — Podobnie pracownik, który uległ wypadkowi przy pracy lub zapadł na chorobę zawodową w państwie członkowskim utraciłby w wyniku zaprzestania jego działalności zawodowej i przeniesienia swojego miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego możliwość korzystania ze świadczeń w dziedzinie wypadków przy pracy i chorób zawodowych ze strony pierwszego państwa członkowskiego na mocy art. 55 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71. Przepis ten dotyczy bowiem, podobnie jak art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, pracownika, „któr[y] po uzyskaniu prawa do świadczeń udzielanych na rachunek instytucji właściwej uzyska zgodę tej instytucji na powrót na terytorium państwa członkowskiego, w którym zamieszkuj[e], lub na przeniesienie swojego miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego”.

68 — Zobacz motyw szósty rozporządzenia nr 1408/71.

69 — Zobacz motywy pierwszy i drugi rozporządzenia nr 1408/71.

115. Proponowana przeze mnie wykładnia wydaje mi się w trzeciej kolejności spójna z innymi przepisami rozporządzenia nr 1408/71, świadczącymi o tym, że prawodawca zamierzał uniknąć obciążenia kosztami pewnych świadczeń w razie choroby państwa członkowskiego zamieszkania osoby, która nigdy tam nie pracowała. W szczególności art. 28 ust. 1 tego rozporządzenia przewiduje, że jeżeli emeryt lub rencista uprawniony do świadczeń na podstawie ustawodawstwa jednego z państw członkowskich, nie ma prawa do świadczeń w razie choroby na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego, na którego terytorium zamieszkuje, otrzymuje jednak te świadczenia na koszt instytucji tego pierwszego państwa członkowskiego, o ile miałby do tego prawo, gdyby mieszkał na terytorium tego państwa.

d) Wnioski

116. Biorąc pod uwagę wszystkie te rozważania uważam, że państwo właściwe w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 oznacza państwo członkowskie, którego ustawodawstwo regulowało nabycie prawa, o którego utrzymanie się wnosi na mocy tego przepisu. Tak więc, nawet jeśli ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestało mieć zastosowanie do p. Tolley po przeniesieniu jej miejsca zamieszkania w taki sposób, że podlegała ona prawu hiszpańskiemu na mocy art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia, Zjednoczone Królestwo było nadal państwem właściwym w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia w odniesieniu do utrzymania korzystania ze składnika DLA z tytułu niesamodzielnności.

5. W przedmiocie niezgodności z prawem warunków zamieszkania

117. W celu udzielenia odpowiedzi na część trzecią pytania trzeciego należy w drugiej kolejności ustalić, czy art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 sprzeciwia się warunkowi zamieszkania takiemu jak przewidziany w ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa.

118. W tym względzie rząd Zjednoczonego Królestwa podniósł, że nawet jeśli to państwo członkowskie zostałoby wyznaczone jako państwo właściwe w rozumieniu tego przepisu, ma on zastosowanie, jak wynika z jego brzmienia, tylko w sytuacji, gdy pracownik spełnia warunki wymagane przez to państwo dla uzyskania prawa do świadczeń. Zjednoczone Królestwo uzależnia to prawo od warunku zamieszkania, którego zgodność z prawem jest kwestionowana w ramach sporu w postępowaniu głównym.

119. Taki argument nie zasługuje na uwzględnienie. Jak bowiem zauważył F.G. Jacobs w swojej opinii w sprawie Kuusijärvi, „gdyby [prawo przyznane na podstawie art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71] mogło zostać unicestwione przez warunek zamieszkania ustanowiony w prawie krajowym, przepis ten stałby się całkowicie bezprzedmiotowy”⁷⁰.

120. Uwzględniając powyższe, prawo Unii nie uniemożliwia moim zdaniem państwu właściwemu w rozumieniu tego przepisu dokonania ponownej oceny, w zakresie w jakim przewiduje to jego prawo wewnętrzne, prawa do świadczenia lub kwoty tego świadczenia w zależności od czynników takich jak poziom życia w państwie zamieszkania lub zmiana potrzeb zainteresowanego. Nie może ono natomiast pozbawić tego ostatniego takiego prawa z tego tylko powodu, że mieszka on w innym państwie członkowskim.

70 — Opinia w sprawie Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, pkt 65). Przeciwnie do twierdzeń rządu Zjednoczonego Królestwa, Trybunał nie odrzucił tego podejścia (zob. pkt 107 niniejszej opinii). Zobacz także przez analogię wyrok z dnia 30 czerwca 1966 r., Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:39, s. 399); opinia rzecznika generalnego M. Darmona w sprawie Newton (C-356/89, EU:C:1991:98, pkt 23).

6. W przedmiocie skutków braku zgody

121. Zgodnie z art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 świadczeniobiorca świadczenia pieniężnego w razie choroby ma prawo do utrzymania tego świadczenia po przeniesieniu swojego miejsca zamieszkania tylko pod warunkiem, że uzyskał na to zgodę od instytucji właściwej. Z postanowienia odsyłającego wynika, że p. Tolley nie ubiegała się, a co za tym idzie nie uzyskała takiej zgody od instytucji właściwej w Zjednoczonym Królestwie. Sąd odsyłający uważa natomiast, że gdyby złożyła taki wniosek, zgody należałoby jej udzielić⁷¹. W art. 22 ust. 2 tego rozporządzenia ograniczono bowiem możliwość odmowy udzielenia takiej zgody do sytuacji – innych niż sytuacja p. Tolley – w których „zostanie ustalone, że przeniesienie się zainteresowanego może ujemnie wpłynąć na stan jego zdrowia lub przebieg prowadzonego leczenia”.

122. Z tego względu należy, nadal w ramach analizy części drugiej pytania trzeciego, dokonać oceny, w trzeciej kolejności, czy brak zgody uniemożliwia stosowanie art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia, pomimo tego, że nie można byłoby odmówić udzielenia zgody, gdyby o nie wniesiono.

123. Rozporządzenie nr 1408/71 nie przewiduje sankcji mającej zastosowanie w przypadku gdy, pomimo niewystąpienia żadnej z okoliczności pozwalających właściwemu państwu członkowskiemu na odmowę udzielenia zgody, zainteresowany nie posiada zgody udzielonej przez organ administracji.

124. W tym względzie uważam za użyteczne dokładniejsze zbadanie celów warunku uzyskania zgody ustanowionego w art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia. W art. 22 ust. 2 tego samego rozporządzenia wskazano moim zdaniem, że warunek ten ma na celu uniknięcie nieproporcjonalnego obciążenia państwa, które ma wypłacić świadczenie, jeśli świadczeniobiorca udaje się do innego państwa członkowskiego, w którym jego stan zdrowia może się pogorszyć, lub w którym przeprowadzenie leczenia może być utrudnione, co pociągałoby za sobą zwiększone koszty dla tego pierwszego państwa członkowskiego⁷².

125. Wykładnia, zgodnie z którą nawet w braku zgody w tym względzie pracownik ma prawo do utrzymania korzystania ze świadczenia, o ile jego przemieszczenie się nie wpłynie ujemnie na stan jego zdrowia lub przebieg prowadzonego leczenia, mogłaby zaszkodzić realizacji takiego celu. Taka wykładnia zachęcałaby bowiem pracownika do przeniesienia swojego miejsca zamieszkania bez ubiegania się o zgodę ani jej uzyskania. Mogłoby się więc później okazać, iż to przemieszczenie się może ujemnie wpłynąć na stan jego zdrowia lub przebieg prowadzonego leczenia.

126. W tych okolicznościach art. 22 ust. 1 lit. b) i ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71 nie może zobowiązywać państw członkowskich do przyznania pracownikowi możliwości korzystania z art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, jeśli nie uzyskano odpowiedniej zgody przed przeniesieniem miejsca zamieszkania pracownika⁷³.

71 — Pragnę na tej podstawie stwierdzić, że Upper Tribunal (wyższy trybunał) uznał, iż p. Tolley miała prawo do przeniesienia składnika DLA z tytułu niesamodzielności po przeniesieniu swojego miejsca zamieszkania, pomimo tego, że nie posiadała na to zgody [Secretary of State for Work and Pensions v LT (DLA) [2012] UKUT 282 (AAC), pkt 88–89].

72 — To zagadnienie wydaje się szczególnie istotne, kiedy państwo mające wypłacić rozważane świadczenie [będące państwem właściwym w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71] jest również państwem właściwym na mocy reguł kolizyjnych zawartych w art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia w taki sposób, że będzie ono ogólnie zobowiązane do poniesienia kosztów ubezpieczenia chorobowego związanych z pogorszeniem stanu zdrowia zainteresowanego. Dotyczy to jednak także sytuacji, w której państwo, które ma wypłacić to świadczenie nie jest już państwem właściwym na mocy tych reguł kolizyjnych. W takiej sytuacji bowiem państwo, które ma wypłacić omawiane świadczenie pozostanie w danym przypadku zobowiązane do dalszego wypłacania tego świadczenia w dłuższym okresie w zastosowaniu art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia.

73 — Zobacz przez analogię, jeśli chodzi o warunek uprzedniej zgody ustanowiony w art. 22 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1408/71, wyrok z dnia 23 października 2003 r., Inizan (C-56/01, EU:C:2003:578, pkt 24).

127. Niemniej jednak pragnę przypomnieć, że rozporządzenie nr 1408/71 koordynuje, bez wprowadzania harmonizacji, krajowe systemy zabezpieczenia społecznego⁷⁴. Z tego punktu widzenia, skoro rozporządzenie nie przewiduje skutków braku zgody zgodnie z art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, państwa członkowskie mają nadal możliwość przyznania pracownikowi, na mocy ich praw krajowych, korzystania z przenoszenia świadczeń przewidzianych w tym przepisie także w takiej sytuacji⁷⁵. Tym bardziej, że takie przyznanie, zapewniając pracownikom migrującym szerszą ochronę, niż ochrona wynikająca z omawianego rozporządzenia, przyczynia się do realizacji celu ułatwienia swobodnego przepływu pracowników, do którego zmierza to rozporządzenie⁷⁶.

V – Wnioski

128. W obliczu powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, aby na pytania przedstawione przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa)] udzielił następującej odpowiedzi:

- 1) Zasiłek taki jak składnik *Disability Living Allowance* (zasiłek na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności) z tytułu niesamodzielności stanowi świadczenie w razie choroby w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 1386/2001 z dnia 5 czerwca 2001 r.
- 2) Artykuł 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 1386/2001 należy interpretować w ten sposób, że osoba przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego, kiedy przestaje być ubezpieczona w ramach systemu zabezpieczeń społecznych tego państwa członkowskiego na mocy prawa krajowego tego państwa. Jest tak nawet wówczas, gdy osoba ta jest nadal ubezpieczona od ryzyka starości na mocy ustawodawstwa omawianego państwa członkowskiego w taki sposób, że będzie ona miała prawo do emerytury wypłacanej przez to państwo, jeśli spełni warunki dotyczące składek w chwili osiągnięcia określonego prawem wieku emerytalnego.

Do sądu krajowego należy ustalenie, z uwzględnieniem okoliczności wniesionego do niego sporu, chwili, w której ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestaje mieć zastosowanie w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia, zgodnie z kryteriami ustanowionymi w załączniku VI pozycja „Zjednoczone Królestwo” pkt 19 do rzeczonoego rozporządzenia.

- 3) Osoba, która przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego, a ustawodawstwo innego państwa członkowskiego nie staje się dla niej właściwe na mocy art. 13 ust. 2 lit. a)–e) rozporządzenia nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 1386/2001, która podlega w związku z tym ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym mieszka na mocy lit. f) tego przepisu, ma pomimo to prawo na mocy art. 22 ust. 1 lit. b) omawianego rozporządzenia i zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym przepisie, do utrzymania korzystania ze świadczeń w razie choroby, które zaczęła pobierać na rachunek instytucji pierwszego państwa członkowskiego przed przeniesieniem jej miejsca zamieszkania do drugiego państwa członkowskiego.

74 — Zobacz w szczególności wyrok z dnia 14 października 2010 r., van Delft i in. (C-345/09, EU:C:2010:610, pkt 99 i przytoczone tam orzecznictwo).

75 — Zobacz przez analogię wyrok z dnia 20 maja 2008 r., Bosmann (C-352/06, EU:C:2008:290, pkt 27–31).

76 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 12 czerwca 2012 r., Hudzinski i Wawrzyniak, C-611/10 i C-612/10, EU:C:2012:339, pkt 57.

- 4) Pojęcie „pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek”, zdefiniowane w art. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 1386/2001 i zawarte w szczególności w art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, obejmuje osobę, która zaprzestała wszelkiej działalności najemnej lub na własny rachunek, pod warunkiem, że osoba ta jest ubezpieczona, choćby na wypadek tylko jednego ryzyka, z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego w ramach powszechnego lub specjalnego systemu zabezpieczenia społecznego wymienionego w art. 1 lit. a) omawianego rozporządzenia, niezależnie od istnienia stosunku pracy.
- 5) Artykuł 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 1386/2001 stoi na przeszkodzie temu, aby państwo członkowskie uzależniło korzystanie z pieniężnego świadczenia w razie choroby od warunku zamieszkania takiego jak rozpatrywany w postępowaniu głównym.
- 6) Artykuł 22 ust. 1 lit. b) i ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71 w brzmieniu zmienionym i zaktualizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 1386/2001, należy interpretować w ten sposób, że osoba, która zaprzestała wszelkiej działalności najemnej lub na własny rachunek, a która zaczęła pobierać pieniężne świadczenia w razie choroby w państwie członkowskim przed przeniesieniem jej miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego, zachowuje prawo do pobierania tych świadczeń od instytucji pierwszego państwa członkowskiego po tym przeniesieniu pod warunkiem, że uzyskała na to zgodę.